

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 12, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 343.352

С. Ж. Лазаренко,

*доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України,
завідувач кафедри університетської та професійної освіти,*

Вищий державний навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В КОНТЕКСТІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

S. J. Lazarenko,

*Doctor of Laws, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Head of Department of University and Professional Education,
"University of Educational Management" of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*

DIRECTIONS FOR IMPROVEMENTS IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF PUBLIC SERVANTS IN CONTEXT OF PREVENTING AND COMBATING CORRUPTION IN UKRAINE

В статті на основі аналізу концепції неперервної освіти визначено напрями вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців в контексті вирішення конкретних організаційних та правових завдань протидії корупції.

On the basis of analysis of the concept of lifelong learning in the article the directions of improvement of the training of civil servants in the context of addressing specific organizational and legal challenges of combating corruption have been determined.

Ключові слова: *концепція неперервної освіти, професійна підготовка, державні службовці, протидія корупції, європейський простір, «освіта протягом життя».*

Keywords: *concept of life-learning, professional training, public servants, combating corruption, the european space, "lifelong learning".*

Постановка проблеми. В Україні професійна підготовка державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування здійснюється в системі безперервної освіти (підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації) та розглядається як загальнонаціональна мережа професійного навчання та розвитку персоналу державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, яка здатна діяти як ефективний механізм підготовки висококваліфікованих фахівців. Саме через систему професійного навчання державних службовців, розвиток якої має бути визначено одним із пріоритетів напрямків кадрової політики держави здійснюється професіоналізація державної служби України.

Водночас сучасні підходи до професійного навчання державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування не завжди відповідають європейським стандартам.

В рамках європейської інтеграції питання вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування набувають особливого значення, зокрема в контексті запобігання та протидії корупції в країні.

Подолання корупції залишається однією з найактуальніших проблем нашої держави, насамперед тому, що вжиті за останні роки організаційно-правові заходи не забезпечили усунення основних соціальних, економічних та інших передумов проявів корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесам перетворення в системі управління освітою України присвячена значна кількість досліджень та публікацій. Серед авторів слід виділити Ю.М. Алексєєва, В.А. Вісячева, В.В.Вікторова, В.П. Семашенко, Г.К. Ткач, А.А. Сбруєву, В.Д. Мороз, Г.Г. Поберецьку, А.Г. Кирду, А.Д. Ятченко. Питання державного управління у сфері вищої освіти України стали предметом дослідження порівняно недавно. Так, різні аспекти цієї проблеми досліджували К.В. Астахова, В.П. Андрущенко, Л.І. Антошкіна, В.Г. Гамаюнов, Н.Г. Діденко, С.Б. Жарая, В.С. Журавський, В.Г. Кремень, В.І. Луговий, В.К. Майборода, С.В. Майборода, С.М. Ніколаєнко, В.М. Огаренко та ін.

З огляду на це потрібно визначити напрями вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців в контексті вирішення конкретних організаційних та правових завдань протидії корупції. І хоч різні аспекти вивчення та розв'язання цієї проблеми висвітлено у працях В. Авер'янова, О. Андрійко, О. Бандурки, А. Гайдука, В. Гарашука, В. Гіжевського, І. Голосніченка, Р. Каложного, В. Марчука, М. Мельника, Є. Невмержицького, О. Негодченка, О. Остапенка, С. Рогульського, Ю. Тихомирова, М. Хавроноука та інших, але визначення напрямів вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців в контексті вирішення конкретних організаційних та правових завдань протидії корупції у галузі неперервної освіти ще не здійснено.

Мета статті. На основі аналізу концепції неперервної освіти визначити напрями вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців в контексті вирішення конкретних організаційних та правових завдань протидії корупції.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства освіта залишається головним стратегічним чинником його розвитку. Неперервна освіта розглядається як основний вид діяльності дорослого населення, який поєднується із наукою, виробництвом, сферою обслуговування та здійснюється протягом всього життя [1, с.24]. Реалізація концепції неперервної освіти забезпечує розкриття перспектив самовизначення людини на великий період її життєвого шляху, погодження її з можливостями варіативної освіти, досягнення різноманітних шляхів успішного оволодіння людською культурою [1, с.24].

Аналіз концепції неперервної освіти дозволяє виділити в її розвитку три етапи за критерієм визначення характерних особливостей кожного з них.

На першому етапі відбувається становлення системи неперервної освіти, яке припадає на радянський період історії країни. Характерними його особливостями стають наступні: централізація управління освітою з боку держави; жорсткий контроль; масовий характер середньої загальної освіти; обмеженість доступу до вищої освіти; високий статус вчителів та професорсько-викладацького складу вищої школи в суспільстві.

Розвиток післядипломної освіти відбувається з метою підготовки кадрів для планової економіки соціалізму.

Другий етап характеризується становленням державної освітньої політики (90-ті роки ХХ століття – початок ХХІ століття) через: об'єднання функцій керівництва освітою в компетенції Міністерства освіти України, яке об'єднує функції колишніх Міністерства народної освіти України і Міністерства вищої освіти УРСР та перетворюється з керівної та контролюючої установи на орган, який бере участь у визначенні основних стратегічних напрямів розвитку освіти і науки, здійснює міжнародне співробітництво в галузі освіти і науки [2]; розвиток системи приватних навчальних закладів; розбудову системи професійної підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в умовах переходу до ринкової економіки та суспільства «знань».

Відбувається зниження статусу вчителів та професорсько-викладацького складу вищої школи в суспільстві. Зменшується фінансування освіти. В систему освіти приходять ІКТ-технології.

Третій етап характеризується формуванням «освіти протягом життя». За В. Луговим, характерними його особливостями стають децентралізація та деконцентрація в освітній системі при одночасній реструктуризації основних функцій держави і державного управління щодо освіти [3].

Саме на цьому етапі (початок XXI століття – до теперішнього часу) продовжується розвиток системи неперервної освіти відповідно до вимог суспільства «знань».

Ознаками освіти стають:

входження до європейського простору «освіти протягом життя»;

посилення тенденції щодо масовості вищої освіти й зниження її якості та введення моніторингів якості освіти;

започаткування рейтингування вищих навчальних закладів.

В систему освіти приходять освітні інновації, впроваджуються технології електронного навчання, створюється інноваційна освітня інфраструктури в регіонах.

Розвиток неперервної освіти забезпечується через реалізацію принципів наступності та неперервності між всіма ланками формальної освіти в інтегральних та інноваційних освітніх комплексах на базі університетів, а також через створення їх інформаційно-освітнього середовища в Інтернеті на основі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Неперервність освіти на сучасному етапі її становлення забезпечується дотриманням наступних умов:

формуванням потреби та здатності особистості до самоосвіти;

наступності змісту та координацією навчально-виховальної діяльності на різних рівнях освіти;

оптимізацією системи перепідготовки працівників і підвищенням їхньої кваліфікації;

модернізацією системи післядипломної освіти відповідно до державних стандартів;

створенням інтегрованих навчальних планів і програм;

запровадженням та розвитком дистанційної освіти;

організацією навчання відповідно до потреб особистості та ринку праці на базі професійно-технічних й вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти [4].

Напрямами реформування неперервної освіти у відповідності до вимог суспільства необхідно визнати наступні:

перехід до моделі «освіти впродовж життя»;

адаптацію навчальних програм до потреб економіки і ринку праці;

розгляд якості освіти як загального чинника всіх освітніх реформ.

Для системи безперервної освіти державних службовців необхідно розробити нові програми, навчально-методичної комплекси, національну тренінгову стратегію.

В умовах розвитку національного освітнього простору удосконалення процесу підготовки фахівців для державної служби та органів місцевого самоврядування стає обов'язковою складовою інноваційного розвитку системи вищої освіти.

Моральність також є необхідною умовою сучасної освіти, зокрема для державних службовців [5].

В сучасному суспільстві корупція стає однією з найбільш актуальних соціальних проблем, вирішення якої є надзвичайно важливою справою. Можна стверджувати, що корупція як антисуспільне явище впливає на темпи розвитку економіки держави, владу та суспільство в цілому.

Останнім часом рівень корумпованості українського суспільства зріс і став однією з гострих проблем державотворення. Це негативне явище створює реальну загрозу безпеці, демократичному розвитку держави та суспільства, стійкості конституційного устрою. Така ситуація вимагає максимальної концентрації зусиль усіх гілок влади, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань, вжиття необхідних загальнодержавних заходів, спрямованих на вдосконалення та реформування різних галузей права, зокрема, кримінального й кримінально-процесуального, адміністративного, господарського.

Існуючі механізми законодавчого закріплення заходів боротьби з корупцією є недосконалими. Існує необхідність постійної модернізації діяльності органів державної влади всіх рівнів, з метою приведення її до вимог сьогодення, узгодження повноважень представників владного суб'єкту з правами та обов'язками як підпорядкованих, так і пересічних осіб, а також введення їх діяльності в певні межі. На сьогоднішній день в Україні існує нагальна потреба застосування антикорупційних заходів на різних рівнях.

В системі професійної підготовки державних службовців вирішення конкретних організаційних та правових завдань протидії корупції наразі також актуалізуються. Вирішення існуючих проблем зокрема є можливим через створення реальних умов антикорупційної практики в інноваційному інформаційному просторі в освітній діяльності системи підвищення кваліфікації державних службовців.

По-перше, європейський досвід свідчить, що ефективним є такий механізм дії:

нормативно-правове забезпечення підвищення професійного рівня керівництва та інституційного забезпечення управління;

моніторинг за діями влади з боку суспільства; забезпечення вільного доступу до інформації, що стосується розподілу і використання фінансових та інших матеріальних ресурсів;

запровадження широкого оприлюднення щорічних звітів з фінансової діяльності органів державної влади на офіційних сайтах.

По-друге, світове співтовариство функціонує на стадії становлення та розвитку інформаційного суспільства. Сучасні інформаційні технології опосередковано чи безпосередньо впливають на всі сфери життєдіяльності держави, спираються на солідаризацію своїх структур (владу, населення та територію).

Проблеми та труднощі протидії корупції в Україні, поряд з іншими, пов'язані з формуванням та функціонуванням ефективної комунікаційної системи. З одного боку, Україна має значні медіа ресурси. З іншого, від часів проголошення незалежності України, формування національного інформаційного простору відбувалося під впливом зовнішніх агентів впливу. Чинній моделі розвитку інформаційного простору та функціонування комунікаційної системи бракує адекватної зовнішньої репрезентації у формуванні цілісного інноваційного інформаційного простору.

Відповідно, напрямами вдосконалення системи професійної підготовки державних службовців в контексті вирішення завдань протидії корупції стають наступні:

реалізація антикорупційної політики в системі професійної підготовки державних службовців в умовах становлення інноваційного інформаційного простору в освітній діяльності як дієвий крок у зміні позиції та ролі основних учасників комунікаційної системи;

впровадження в систему професійної підготовки державних службовців інформаційних проектів, використання дистанційних форм навчання та інтерактивного спілкування як потужної інформаційної та мобілізаційної функції;

підготовка управлінців за єдиними стандартами, з дієвою мотивацією до просування по службі, належною увагою до етики та цінностей державної служби, обізнаністю в перевагах електронної комунікації.

Висновки. Проблема ефективної протидії корупції належить до найбільш гострих і складних завдань, що стоять нині перед українською державою.

Корупція вражає життєво важливі інститути суспільства, породжує глибоку недовіру громадян до влади, становить загрозу не тільки економічному, а й соціальному прогресу України в цілому. Тому розробка системи заходів, спрямованих на попередження, виявлення і подолання корупції належить до першочергових завдань держави.

Для якісної та успішної професійної діяльності необхідно готувати управлінців за єдиними стандартами, з дієвою мотивацією до просування по службі, належною увагою до етики та цінностей державної служби, тому одним з пріоритетних напрямів державної політики має бути створення повноцінної ефективної системи безперервного професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, що відповідає б європейським фаховим стандартам та кращим вітчизняним традиціям державної служби.

Перспективи подальших досліджень. Вдосконаленню системи професійної підготовки державних службовців в контексті вирішення конкретних організаційних та правових завдань протидії корупції присвячені подальші дослідження автора.

Література.

1. Малитиков Е. Образование взрослых – важный фактор общественного развития / Е. Малитиков // Проблемы теории и практики управления. – 2008. – № 1.

– С. 22 – 27.

2. Жабенко О.В. Особливості й тенденції розвитку державного управління освітою в Україні (1946 -2001 pp.): автореф. канд. дис. з держ. упр. : «Теорія та історія державного управління» / Жабенко О.В. – К.: Нац. акад. упр. при Президентові України, 2003. – 20 с.

3. Луговий В.І. Десять років становлення, досвід досліджень, розробок і впроваджень у сфері державного управління / Луговий В.І. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 356 с.

4. Александров В. Концепція створення і впровадження мережі інтегрованих комплексів неперервної освіти / В. Александров., Ю. Бицюра // Освіта і управління. – 2006. – Т. 9 – № 2. – С. 65 – 81.

5. Григор О.О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз: автореф. канд. дис. з держ. упр. : спец. 25.00.01. «Теорія та історія державного управління»/ Григор О.О. – Львів: ЛРІДУ НАДУ при Президентові України, - 2003. – 20 с.

6. Луговий В.І. Становлення безперервної освіти в країнах організації економічного співробітництва і розвитку (досвід для України) / В.І. Луговий // Вища освіта України: теоретичний та науково-методологічний часопис. – Івано-Франківськ, 2008. - №4, додаток 1: Безперервна освіта в Україні: реалії та перспективи. – С. 7-9.

7. Любчук О.К. Вплив державного управління на функціонування регіонального освітнього простору: від традиційного до інноваційного / О.К. Любчук // Менеджер. – 2010. - №2 (52). – С. 30-35.

References.

1. Malitkov, E. (2008), “Adult education as a factor of social development”, *Problem teorii i praktiki upravleniya*, vol.1, pp.22-27.

2. Zhabenko, O.V. (2003), “Peculiarities and trends in development of Public Administration in Ukraine (1946-2001)”, *Teoriya ta istoriya derzhavnogo upravlinnya*, NADU, Kyiv, p.20.

3. Lugoviy, V.I. (2005), “Ten years of development, scientific practice, research and implementation”, NADU, Kyiv, p.356.

4. Aleksandrov, V. and Bitsyura, Yu. (2006), “Concept of creation and implementation of system of integrated complexes of lifelong learning”, *Osvita i upravlinnya*, vol.9 (2), pp.65 – 81.

5. Grigor, O.O. (2003), “Formation of information society in Ukraine in context of integration to European Union”, *Teoriya ta istoriya derzhavnogo upravlinnya*, NADU, L'viv, p.20.

6. Lugoviy, V.I. (2008), “Formation of lifelong learning in countries of organization of economic cooperation and development (practice for Ukraine)”, *Vyscha osvita Ukrainy: teoretychnyy ta naukovo-metodologichnyy chasopys*, vol.4, Ivano-Frankhivs'k, pp.7-9.

7. Lyubchuk, O. (2010), “Impact of Public Administration on functioning of regional educational sphere: from traditional to innovative approaches”, *Manager*, vol.2 (52), pp.30-35.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"